

О КАМАТАМА НА ДОСУЂЕНИ ИЗНОС НАКНАДЕ ШТЕТЕ НА ПОДРУЧЈУ ДЕЛИКТНЕ ОДГОВОРНОСТИ

1. *Уопште*. По становишту општеприхваћеном у нашој судској пракси, на досуђени износ накнаде штете камате теку од дана дужникове доцње, а ако дужник (штетник) није раније стављен у доцњу, онда од дана подношења тужбе за накнаду, која увек значи и стављање дужника у доцњу. По нахођењу судова то правило важи не само за уговорну већ и за деликтну одговорност, где има општи домашај: важи како за неимовинску тако и за имовинску штету, било да се ова последња појављује у виду суме новца било у виду оштећења или уништења ствари.

То је текућа пракса судова, а Врховни суд Југославије изјаснио се у том смислу и на општи начин. У његовој пресуди Рев 1556/62 читамо: „Несигурно је правно становиште нижих судова да тужиљама не припада камата за евентуално досуђени износ, јер да захтев тужиља није доспела тражбина већ накнада штете и према постојећим прописима рокови за исплату камате нису доспели. Уколико би се утврдило да је захтев тужиља по основу накнаде штете основан, тужиље би имале право на камату на досуђени новчани износ и кад је претграживање по основу накнаде штете. У таквим споровима, у случају уважења захтева, тужилачка странка се појављује као поверилац а тужена страна као дужник, па досуђени новчани износ представља тражбину. Према томе и обавеза дужника за исплату камате настаје и почиње тећи даном постављања таквог захтева од стране тужиоца као повериоца (ако је постављен у тужби онда од дана тужбе), јер од тога дана туженик вуче извесну корист од досуђене новчане тражбине тужилачкој страни, а ова трпи штету за толико” (1). Исто тако и у пресуди Рев 1335/65: „За оцену питања од када тече камата на досуђени износ главног тражења на име накнаде штете, битно је од када је дужник у доцњи. Правно је правило да је дужник у доцњи од дана када је тражбину требало платити уколико је рок плаћања био одређен. Уколико рок плаћања није одређен, доцња наступа даном када се захтева исплата тражбине. У конкретном случају ради се о тражбини чији рок плаћања није одређен. Према томе, доцња наступа када се постави захтев за исплату. Пошто у поступку није утврђено да су тужиоци захтевали наплату раније, узима се да је наплата захтевана даном подношења тужбе надлежном суду. Нема спора, а нити се у погледу тога може појавити оправдана сумња, да је тужба поднета суду 21. јануара 1964. године. Отуда и законску камату треба тужиоцима досудити од тог дана” (2).

(1) Збирка судских одлука, књ. VII, св. 3, одлука бр. 317.

(2) Збирка судских одлука, књ. X, св. 3, одлука бр. 307. У истом смислу и пресуда Врховног суда Хрватске гж 3556/65.

2. Овим је наш највиши суд проширио на подручје деликтне одговорности примену једног правила које је по општем признању теорије ⁽³⁾ настало искључиво за потребе уговорне одговорности. Ништа не мења у овој констатацији чињеница што су у Аустријском грађанском законнику и Србијанском грађанском законнику деликтна и уговорна одговорност уређене на јединствен начин — правило има ограничено поље примене и на подручју уговорне одговорности, из разлога који показују његову потпуну сувишност на плану деликтне одговорности. Подсетимо се специфичног дејства доцње са гледишта накнаде штете: дужник (код уговорне одговорности то је дужник обавезе која се у тренутку свог настанка никада не састоји у накнади штете већ у неком другом чињењу или, пак, у нечињењу или у давању) постаје обавезан да накнади штету која буде проузрокована после наступања дужничке доцње, али без обавезе на накнаду штете која је проузрокована пре тога. Пренесено у стварност деликтне одговорности, где треба да буде примењено на облигацију која — као главна — од самог почетка гласи на накнаду штете, правило доводи до неприхватљивих резултата, било да је реч о штети на ствари, новчаној штети или, пак, неимовинској штети.

3. У погледу штете на ствари. У нашој судској пракси у основи је прихваћено правило да се накнада за штету на ствари (оштећење једне ствари у натуралном облику или њено уништење) одређује према прометној вредности ствари у време одлучивања о тужбеном захтеву (мада су у једном мањем броју пресуда прихваћена друга решења: дан настанка штете, дан подношења тужбе суду). Решење сасвим умесно, јер само тако може бити остварена формула савремене грађанске одговорности: довођење оштећеникове имовине у оно стање у коме би се налазила да је штетни акт изостао ⁽⁴⁾.

Али при таквом решењу питања датума процене штете на ствари, правило да на досуђени износ накнаде камате теку од дана подношења тужбе доводи до извесне врсте дуплирања накнаде. Оштећенику се признају камате, које су по својој природи такође накнада штете, само паушално одређена накнада, за један период (од дана стављања штетника у доцњу односно од дана подношења тужбе до дана одлучивања о тужбеном захтеву) за који је сва штета већ покривена глобалном сумом накнаде. Одмеравање накнаде према чињеничном стању у време доношења пресуде омогућује суду да води рачуна о свим релевантним чињеницама: о степenu оштећења ствари и о његовом каснијем смањењу или повећању, о променама у новчаном изразу штете (цена ствари) до којих дође после настанка штете, о штети која је проистекла услед неупотребе ствари (изгуб-

(3) H. Lalou, *Traité pratique de la responsabilité civile*, Paris, 1962, No. 87; R. Demoque, *Traité des obligations en général*, t. IV, No. 465, t. VI, No. 253; Demolombe, *Cours de Code Napoléon*, t. XXXI, No. 685; Laurent, *Principes de droit civil français*, Bruxelles-Paris, 1878, t. XX, No. 523; Colin — Capitant, *Traité de droit civil*, refondu par Léon Julliot de la Morandière, t. II, No. 842, Paris, 1959; Mazeaud H. et L. — Tunc A., *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile délictuelle et contractuelle*, 5e éd., t. III, No. 2296 Planiol — Ripert — Esmein, *Traité pratique de droit civil français*, t. VI: *Obligations*, No. 684—2; Lucienne Ripert, *La réparation du préjudice dans la responsabilité délictuelle*, No. 121 и сл.; F. Derrida, *Dommages—intérêts* (Encyclopédie juridique, Répertoire de droit civil); R. Perrot, *Mise en demeure* (Encyclopédie juridique, Répertoire de droit civil); F. Hubert, S. 1926. 1. 17.

(4) О становишту наше судске праксе: Обрен Станковић, *Накнада имовинске штете, износ накнаде код деликтне одговорности*, Савез удружења правника Југославије, Београд, 1968, No. 26.

љена добит или друга штета услед неупотребе ствари), и то за читав период до доношења пресуде. Узимајући у обзир све те чињенице суд ће усвојити тужбени захтев у целини или делимично и досудити накнаду у износу који је у том тренутку довољан да потпуно уклони штету. Не види се крај таквог стања ствари, коју то штету треба да покрију камате које теку од дана подношења тужбе до дана досуђења накнаде, ако је свако повећање штете и свако повећање њеног новчаног израза у том периоду већ једном узето у обзир приликом одлучивања о главном тражењу.

4. Решење које овде критикујемо имало би некакве логике ако би се накнада одмеравала према чињеничном стању на дан подношења тужбе. Могло би се онда резоновати овако: досуђени износ на име главног тражења покрива штету која је настала до подношења тужбе, а камате ону која је настала после тога.

Не види се, међутим, рационалност таквог начина поступања, јер ми смо овде у присуству штете на ствари (односно повећања њеног новчаног израза услед поскупљења) и штете услед неупотребе ствари, а њихов обим зависи од сваког појединог случаја, па би униформно одређена накнада у виду камате само случајно могла бити равна претрпљеној штети. Зашто би штету до подношења тужбе суд позитивно утврђивао и накнаду одмеравао према њеном стварном обиму, а штету после подношења тужбе (односно повећање њеног новчаног израза услед поскупљења) не би уопште утврђивао и њену накнаду би одредио у виду паушала (какве су камате)? Доказивање у овом другом случају није ништа теже него у првом. Напротив. Обим штете и њен новчани израз лакше је утврдити с обзиром на време вештачења неголи с обзиром на време подношења тужбе, које се понекад протеже и више годину уназад (нарочито кад се вештачење врши на новој расправи после укидања пресуде).

5. По нашем мишљењу, на досуђени износ главног тражења камате теку од дана правоснажности пресуде којом се досуђује накнада. Правоснажношћу пресуде, до износа усвојеног захтева, право на накнаду за уништење или оштећење ствари постаје једна перфектна новчана тражбина, која се у правном животу понаша као да од самог почетка гласи на новац (односно као да се штета од самог почетка састоји у губитку суме новца). На досуђени износ главног тражења камате теку од дана правоснажности пресуде, и то без потребе стављања штетника (дужника) у доцњу, исто онако као што је то непотребно код права на накнаду новчане штете (како ћемо одмах видети). Прецизирајмо да камате овде теку од дана правоснажности (до исплате — добровољне или принудне), а не од дана извршности пресуде. Извршност није никакав нов моменат са гледишта перфектуирања права на накнаду као новчане тражбине, већ има само тај смисао да се стичу услови за принудно извршење потраживања.

6. У погледу новчане штете. Али, ако критиковано правило, које је прихваћено од стране наших судова, има у погледу штете на ствари ту последицу да камате теку за један период за који је сва штета покривена глобалном сумом накнаде, у погледу новчане штете (тј. штете која се од самог почетка непосредно састоји у новцу — нпр. крађа извесне суме новца, губитак зараде) ефекат је обрнут: оштећенику се ускраћују камате за период од настанка штете до стављања дужника у доцњу (подношења тужбе), иако штета проистекла из неупотребе новца за тај период није обухваћена глобалном сумом накнаде. Несумњива је и очигледна чињени-

ца да лице које је лишено суме новца трпи поред ове иницијалне штете (номинални износ суме које је лишено) и даљу штету услед неупотребе новца, и то за читав период од дана настанка штете до дана њене накнаде. Зато је, примењена на новчану штету, сасвим произвољна и представља игнорисање стварности, општа формула коју је Врховни суд Југославије употребио у пресуди Рев 1556/62, да „обавеза дужника за исплату камате настаје и почиње тећи даном постављања таквог захтева од стране тужиоца као повериоца (ако је постављен у тужби онда од дана тужбе), *јер од тог дана туженик вуче извесну корист од досуђене новчане тражбине тужилачкој страни, а овај трпи штету за толико*”. Напросто се не види како то да би оштећеник свој новац држао у банци као штедни улог са каматом (или вршио другу корисну употребу новца) у периоду од подношења тужбе до исплате накнаде, а да би га у периоду од настанка штете до доношења тужбе држао код себе не вршећи никакву употребу. Једна очигледно сасвим произвољно повучена граница.

Не види се, с друге стране, зашто би оштећениково право на камате (тј. накнаду за неупотребу новца) за време до подношења тужбе било условљавано стављањем штетника у доцњу. Не само да је у великом броју случајева оштећеник неко време у материјалној немогућности да то учини (јер се не зна проузроковач штете, као, нпр., у случају крађе), већ стављање у доцњу, као услов за право на камате, овде нема никаквог смисла. Као што смо горе рекли, правило је створено за потребе уговорне одговорности (као специфична мера заштите дужника, што нарочито долази до изражаја у правима која су усвојила правило *dies non interpellat pro hominiae*), где, уосталом, има ограничено поље примене. Потреба стављања дужника у доцњу путем позива на извршење обавезе појмљива је само тамо где дужник своју обавезу није извршио, али је извршење те обавезе, онако како она гласи од самог свог настанка, још увек могуће. Никакво стављање у доцњу се не тражи, јер би било без смисла, ако је повреда обавезе непоправљива, ако је њено неизвршење један дефинитиван чин. Отуда у свим правима правило да код обавеза на нечињење поверилац има право на накнаду штете самим тим што је дужник поступио противно својој обавези. Положај штетника из деликтне одговорности у том погледу је аналоган. По самом закону на њему лежи једна општа негативна обавеза, да не шкоди другоме, и ако је та обавеза већ повређена и штета проузрокована, поставља се сада само питање њене накнаде. Са каквим разумним образложењем би се право на камате према лопову могло условљавати претходним позивом на плаћање (и ограничавати само на штету после тог позива)?

7. Неки страни законици изричито прописују да штетник дугује накнаду све проузроковане штете и без опомене од стране оштећеног. „Није потребно стављање у доцњу кад дуг потиче из недозвољене радње”, каже чл. 1219, ст. 2. италијанског Грађанског законика од 1942. године. Тако и мађарски Грађански законик од 1959. године: „Накнада штете доспева одмах у тренутку проузроковања штете. Према одговорном лицу примењују се на одговарајући начин правила која важе за дужника који је пао у доцњу са испуњењем уговора” (§ 359). Тако је било и по нашој ранијој пракси: „Код одштетног захтева доцња наступа већ часом доношења штете, јер само оштећење обавезује по закону одмах на накнаду штете, тако да је особа која је дужна накнадити штету у доцњи без опомене”, стоји у пресуди Вр-

ховног суда Хрватске Гж 2622/1960, донетој баш у случају новчане штете проузроковане деликтом (5).

8. Разуме се, ако камате теку већ од дана проузроковања штете и без потребе да посебно буде ангажована оштећеникова воља, суд их не може досудити по службеној дужности, како је то иначе некад било могуће по старом француском праву (6). Будући да по својој природи представљају накнаду штете, за њихово досуђење потребан је оштећеников захтев, као и за досуђење саме иницијалне штете. У противном би се имало узети да је суд поступио *ultra petita*.

9. Оштећеник, као и поверилац код уговорне одговорности, није дужан да доказује постојање конкретне штете у висини законских камата. То је неоторива претпоставка. У данашњим условима сталног пораста цена, новац се лако може употребити тако да после извесног времена у натуралном облику фигурира као већа вредност, а увек га је могуће држати у банци као штедни улог који доноси камате. Због тога, с једне стране, а затим због улоге новца као општег мерила вредности свих добара и услуга, што чини тежим (него код уништења ствари) доказивање вероватне намене коју би у рукама оштећеног (повериоца) новац имао да је штетни акт изостао, сасвим је умесно да се накнада за неупотребу новца одреди паушално, у виду законских камата.

По схватању које усвајају скоро сви законници новијег датума, поверилац код уговорне одговорности има право и на накнаду веће штете од законских камата, само постојање те штете и њен обим мора доказати. То је становиште заузео и преднарт Законика о облигацијама (7). Пошто је у чл. 223, поставио правило да дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује поред главнице и камату од шест посто годишње, у чл. 225. поставља следећа правила: „1. Поверилац има право на законску камату без обзира на то да ли је претрпео какву штету због дужникове доцње. 2. Али ако поверилац докаже да је штета коју је претрпео због дужниковог задоцњавања већа од накнаде предвиђене у претходном члану, он има право захтевати потпуну накнаду штете.”

Старије схватање, да поверилац нема право на накнаду већу од законских камата, има све мање присталица, а напуштено је у неким земљама где је било озакоњено (Италија, на пример), као правило које не обезбеђује увек интегралну накнаду, а суд често приморава да законску презумпцију о обиму штете претпостави чињеницама које се успешно могу доказивати по општим правилима.

Нема разлога да се наведено правило из Преднарта, којим је уређена уговорна одговорност, не прошири и на новчану штету код деликтне одговорности, јер су елементи проблема исти: оштећеник односно поверилац је неко време био лишен употребе свог новца. Ако дужник код уговорне одговорности није заштићен забраном остваривања веће накнаде од законских камата, не види се ниједан разлог својствен деликтној одговорности да не буде тако и код штете проузроковане деликтом.

(5) У истом смислу и следеће пресуде Врховног суда Хрватске: Гж 1680/58, Гж 1586/63-2, Гж 2338/64-2, Гж 372/64.

(6) Demolombe, op. cit., t. XXIV, No. 626.

(7) Михаило Константиновић, *Облигације и уговори, Скица Законика о облигацијама и уговорима*, Правни факултет у Београду, 1969.

10. У светлости досадашњих разматрања о течењу камата у случају новчане штете и оштећениковог права на накнаду веће штете од законских камата поставља се и питање камата на камате. Да ли у целом периоду од настанка штете до (добровољне или принудне) исплате накнаде камате теку на износ иницијалне штете, или се дуговане камате капитализују и тако и саме почињу доносити камате? Разлика у практичним резултатима је приметна. Дуг од 100.000 динара са пет посто камате годишње претвара се после 14 година и 77 дана у дуг од 170.000 динара ако не теку камате на камате, а ако теку односно ако се врши капитализирање камата, онда се претвара у дуг од 200.000 динара.

Још од римског права ово питање предмет је законодавног регулисања. Јустинијан је забранио анатоцизам и та забрана је остала и у пандектном праву, па и у неким модерним кодификацијама (као, на пример, у Општем имовинском законикау за Црну Гору). Други законици су под одређеним условима допустили камате на камате. Француски Грађански законик тражи да су камате доспеле, да се дугују најмање за годину дана, да буду утужене и да камате на камате теку тек од дана утужења, допуштајући да се у неким посебним случајевима капитализирање камата врши аутоматски. Преднацрт Законика о облигацијама и уговорима у чл. 225. поставља опште правило да на доспелу а неисплаћену уговорну камату „законска камата не тече, изузев кад је то законом одређено. Она почиње тећи од часа кад је суду поднет захтев за њену исплату”.

11. Разлози забране анатоцизма својствени су уговорној одговорности и везани за инфериорни положај дужника (првенствено зајмопримца, кога је потреба за новцем а често и нужда натерала да закључи уговор о зајму, који му, опет, не пружа увек гаранцију да се у време доспелости дуга из зајма неће налазити у оним истим неприликама које су га натерале да узме новац на зајам).

Нема разлога да, у условима данашње организације накнаде новчане штете (и штете уопште), ова забрана буде проширена и на област деликтне одговорности (то исто важи и за правило по коме саме камате престају тећи кад достигну износ главнице, мада ће се ово питање ретко поставити у пракси због сразмерно кратког рока застарелости права на накнаду штете). Дужник из деликта дугује накнаду све проузроковане штете и видели смо да код новчане штете, по данас владајућем схватању које прихвата и Преднацрт, поверилац има право и на накнаду штете веће од законских камата. А штета је и губитак камата на камате. Да је оштећеник држао свој новац у банци као штедни улог, он би му доносио не само камате већ и камате на камате (као што доноси лопову ако је украдени новац држао као штедни улог, мада, разуме се, решење мора бити исто и за случај кад штетник није вршио никакву употребу новца или је свака употреба новца од стране штетника била искључена, као, нпр., у случају губитка суме новца у пожару који је скривио штетник). Само, не би се могло тражити од оштећеника доказ да је претрпео штету у висини камата на камате, иако је то опште правило за остваривање права на накнаду штете веће од законских камата. Овде је већа штета једна фактичка претпоставка и треба је уздићи на степен правне претпоставке (необориве), као када су у питању саме камате (и из истих разлога).

Разлога да се овако поступи утолико је више што савремена права допуштају да се накнада досуди у износу нижем од штете, уколико за то

постоје одређене претпоставке (тако и Преднацрт у чл. 153). То снижење не може бити конципирано независно од ефекта који има на имовинско стање оштећеног, и зато му се не може приступити ако се не пође од стварног обима штете. Ако се тражи снижење, онда се мора знати која је полазна тачка, који је обим обавезе накнаде целокупне штете. Ако, пак, услови за снижење накнаде нису испуњени, не види се зашто би био ускраћен један део накнаде (који одговара збиру камата на камате).

12. У погледу неимовинске штете. У досадашњој пракси наши судови заузели су јасне ставове у погледу основних питања која покреће накнађивање неимовинске штете у новцу, укључујући овде и сам појам неимовинске штете као и питање сврхе накнаде неимовинске штете. Појам штете: физички и психички бол, дајући овом другом широк смисао и подразумевајући под њим свако трпљење које траје одређено време и има одређену јачину, без обзира на своју природу и узрок. Функција накнаде: омогућити оштећенику да посредством досуђене накнаде прибави себи неку радост, неко задовољство, пријатност у најширем смислу речи и да се тако у психички живот жртве унесе један позитиван чинилац који ће у извесној мери допринети успостављању психичке равнотеже нарушаване трпљењем бола⁽⁸⁾. У складу са основном идејом да је неимовинска штета специфична појава и да се зато организација њене накнаде има извршити оригинално, а не преузимањем готових решења створених за потребе накнаде имовинске штете, судови су изградили решења и за друга питања у вези са новчаном накнадом неимовинске штете, нпр. питање околности од којих зависи одмеравање износа накнаде, питање наслеђивања права на накнаду (недавно је, за разлику од раније праксе, Врховни суд Југославије заузео становиште, по нашем мишљењу једино исправно ако се не изгуби из вида специфична функција коју има новчана накнада неимовинске штете — да право на накнаду прелази на наследнике само ако је за живота жртве већ било признато правоснажном судском пресудом).

13. Решење питања камата на износ досуђене накнаде за неимовинску штету није, по нашем мишљењу, у складу са схватањем судова о појму неимовинске штете, сврси њене накнаде и, с тим у вези, околностима од којих зависи одмеравање износа накнаде. Узимајући у обзир трајање и јачину телесних и душевних патњи жртве, имовинске прилике странака и степен штетникове кривице, суд ће одмерити накнаду у износу који је по његовој оцени адекватан специфичној функцији коју накнада треба да врши. Не види се при таквом стању ствари која је то штета коју треба да покрије збир камата за период од подношења тужбе до доношења пресуде. Суд, разуме се, приликом одмеравања износа накнаде може водити рачуна о збиру камата за овај период (што важи и за виши суд) и за толико умањити глобалну суму накнаде (и то без посебног спомињања у пресуди, позивајући се напросто на своју процену у смислу чл. 212. Закона о парничном поступку), што решење питања датума од кад теку камате чини овде практично мање значајним. Можемо се сложити и у констатацији да је иначе решење овог питања практично мање значајно него код имовинске штете (нарочито новчане, и код уништења ствари чија је цена тачно одређена), због нужно веће арбитрерности (не и самовоље!) суда у проце-

(8) О ставовима наше судске праксе: Обрен Станковић, *Новчана накнада неимовинске штете, са посебним освртом на југословенску судску праксу*, Треће, допуњено издање, Савремена администрација, Београд, 1968.

њивању обима саме неимовинске штете (па и величине накнаде). Али то са теоријске гачке гледања не мења ништа. Решења свих правних питања морају теоријски бити чиста, морају бити израз једне концепције, јер то утиче и на избор решења других питања (где практични резултати у мно-го већој мери зависе од изабраног решења).

По нашем мишљењу, и овде као и код штете на ствари, на досуђени износ накнаде штете камате почињу тећи са даном правоснажности пресуде којом се накнада досуђује. Са овим датумом и овде имамо једну перфектну новчану тражбину која се у правном животу понаша као тражбина која од почетка гласи на новац (дакле као код новчане штете).

14. *Закључак.* Да резимирамо. Код новчане штете камате теку од дана настанка штете на номинални износ иницијалне штете, и то без потребе да штетник (дужник накнаде) буде стављен у доцњу. Неисплаћене камате се аутоматски капитализују и тако и саме почињу доносити камате. После досуђења накнаде камате теку на досуђени износ, такође без потребе стављања дужника-штетника у доцњу а капитализирање неисплаћених камата врши се на исти начин као и пре доношења пресуде.

Код штете на ствари и код неимовинске штете, на досуђени износ главног тражења камате теку од дана правоснажности пресуде којом се досуђује накнада, на исти начин као код новчане штете. То исто важи и за капитализирање неисплаћених камата.

15. Не верујемо да ће се правило усвојено у нашој судској пракси одржати у будућности. У сваком случају, оно се не може одобрити. За различите случајеве дато је исто, једно „средње” решење. Али „просечна правда” вишеструка је неправда. За вишу социјалну правду потребна су изнијансирана решења. *Qui bene distinguit bene docet.*

Др Обрен Станковић

РЕЗЮМЕ

О процентах на присужденные суммы возмещения ущерба в уголовной ответственности

По мненију Верховног суда Југославије, на присужденные сумми возмещения ущерба проценты идут со дня вынесения определения о наступлении просрочки должника, а в случаях же, когда такового определения не было раньше вынесено, проценты исчисляются со дня подачи иска. Автор не согласен с данной точкой зрения, находя что необходимость определения о наступлении просрочки не оправдана в случаях, когда имеет место и уголовная ответственность. По мненију автора следует проводить различие в зависимости от рода ущерба. В случаях денежного ущерба (вреда, выразившегося с самого начала в деньгах) проценты следовало бы исчислять со дня возникновения ущерба, исходя из номинальной суммы причиненного вреда, при чем нет никакой необходимости выносить определение о наступлении просрочки со стороны причинителя ущерба. Неуплоченные проценты автоматически исчисляются и причисляются к сумме причиненного вреда и таким образом начинают сами приносить проценты. После судебного решения о возмещении вреда проценты идут на присужденную сумму точно также без необходимости вынесения определения о наступлении просрочки, а исчисление неуплоченных процентов происходит таким же образом как и до вынесения судебного решения. Что же касается вреда, причиненного имуществу (уничтожение или

повреждение чужой вещи), проценты следовало бы исчислять со дня вступления в силу судебного решения о присуждении возмещения (в практике югославских судов принято размер ущерба и его денежную стоимость определять на день вынесения решения). Со днем вступления в силу решения, право на возмещение убытков за уничтоженное или поврежденное имущество становится денежным иском требованием, расцениваемым как и всякий другой денежный иск. Это распространяется как на исчисление простых процентов, так и сложных процентов. За моральный ущерб следовало бы применять те же нормы, как и за вред имуществу (т.е. проценты следовало бы исчислять со дня вступления в силу решения, а неуплоченные проценты исчислялись бы автоматически, с причислением к присужденной сумме, и таким образом и сами приносили проценты).

S U M M A R Y

Interest Paid on the Adjudged Indemnity for Damage in the Field of Delict Responsibility

The standpoint of the Supreme Court of Yugoslavia is that the interest on the amount covering the indemnity for the damage is reckoned as of the day *mora debitoris* was stated. In case this was not stated earlier, then as of the day the indictment was preferred. The author refutes this standpoint, pointing out that the statement of *mora debitoris* has no sense in the matter of delict responsibility. In his opinion difference should be made as to the kind of damage. In money damage (damage consisting of money from the beginning) interest should be reckoned as of the day the damage was made. Unpaid interest is automatically capitalized and then the compound interest is reckoned. After the adjudgement that compensation should be paid the interest is reckoned on this amount without he necessity to state *mora debitoris*, and capitalization of the unpaid interest is done in the same way as before the adjudgement. As for the damage to things (destroying or damaging a thing) the interest should be reckoned as of the day the adjudgement for compensation comes into force (in the Yugoslav judicial practice the rule is accepted that the extent of damage and its money value are assessed according to the time of adjudgement). The day the adjudgement comes into force, the right to indemnity for a destroyed or damaged thing becomes a perfect money demand, having all the distinctions as any other money demand. That goes for the reckoning of interest and capitalization of the unpaid interest. For the moral damage the same rule as for the damage for things should applied (i. e. the interest should be reckoned as of the day the adjudgement comes into force, while the unpaid interest is automatically capitalized with the due interest).

R É S U M É

Des intérêts sur le montant adjugé des dommages et intérêts dans le domaine de la responsabilité délictuelle

D'après la conception de la Cour suprême de Yougoslavie sur le montant adjugé des dommages-intérêts, les intérêts commencent à courir à compter du jour que l'auteur du dommage se trouve en retard, et en cas que l'auteur du dommage ne se trouvait pas antérieurement en retard, alors à compter du jour que le plainte a été portée. L'auteur réfute cette opinion, en y soulignant que la nécessité de la mise en retard du débiteur n'a pas de sens dans la responsabilité délictuelle. Selon l'auteur il faudrait faire la différence en considération de la nature du dommage causé. En ce qui concerne le dommage en argent (le dommage qui dès le début consiste directement en argent)

les intérêts devraient courir à compter du jour que le dommage a pris naissance, sur le montant nominal du dommage initial, sans qu'il soit nécessaire que l'auteur du dommage soit mis en retard. Les intérêts non-payés sont capitalisés automatiquement et de cette manière ils commencent eux-mêmes à porter intérêt. Une fois que l'indemnité a été adjugée les intérêts commencent à courir sur le montant adjugé, de même sans qu'il soit nécessaire que l'auteur du dommage soit mis en retard, et la capitalisation des intérêts non-payés est effectuée de la même manière comme avant le prononcé du jugement. En ce qui concerne les dommages causés aux choses (la destruction ou l'endommagement d'une chose), les intérêts devraient commencer à courir à compter du jour que le jugement est devenu valable par lequel les dommages-intérêts ont été adjugés (dans la pratique judiciaire yougoslave la règle est adoptée selon laquelle le volume du dommage et sa valeur sont évalués d'après les circonstances existant au moment du prononcé du jugement). A partir du jour que le jugement est devenu valable le droit aux dommages-intérêts pour la destruction ou l'endommagement de la chose devient une créance en argent parfaite qui suit la voie dans la vie juridique comme tout autre créance en argent. Cela est valable tant pour le cours des intérêts que pour la capitalisation des intérêts que pour la capitalisation des intérêts non-payés. Pour le dommage moral la même règle devrait être valable que pour les dommages causés aux choses (c'est-à-dire les intérêts devraient commencer à courir à compter du jour que le jugement est devenu valable et les intérêts non-payés se capitaliseraient automatiquement, et ainsi elles porteraient elles-mêmes les intérêts).